

Кратка информация за пазара на електроенергия в България

В съответствие със задълженията на България като страна-членка на Европейския съюз и в изпълнение на общата европейска цел за единен европейски пазар на електрическа енергия, през последните години в България бяха предприети мерки за либерализацията на електроенергийния пазар. С направените промени в законодателната уредба, обхватът на свободния пазар се разшири значително, достигайки дял от 52% и се съсредоточи изцяло на организирания в страната борсов пазар с цел пълна прозрачност и равни условия за всички участници на електроенергийния пазар в страната. За снабдяване с електрическа енергия на всички битови клиенти и небитовите клиенти присъединени към електроразпределителните мрежи на ниво ниско напрежение, все още функционира регулиран пазарен сегмент със значителен дял от 48%.

Българска независима енергийна борса (БНЕБ) е титуляр на лицензия за организиране на борсов пазар на електрическа енергия, съгласно нормите на Закона за енергетиката и Правилата за търговия с електрическа енергия. Организираният от борсовия оператор пазар на електрическа енергия включва три пазарни сегмента: сегмент „Ден Напред“, сегмент „В рамките на деня“ и сегмент „Централизиран пазар за покупко-продажба на електрическа енергия посредством двустранни договори“. От 2018 г. на организирания борсов пазар се търгуват и количествата електрическа енергия, които операторите на преносната и разпределителните електрически мрежи купуват за покриване на технологичните разходи за пренос и разпределение, като общият им размер за цялата 2018 г. е 3096,1 GWh.

При така структуриран електроенергиен пазар, крайното потребление на електрическа енергия в страната през 2018 г. е 31249,5 GWh.

Към момента България е нетен износител на електрическа енергия, като за 2018 г. при 10931,2 GWh износ и 3117 GWh внос, годишният нетен търговски износ от страната е в размер на 7813,6 GWh.

В съответствие със заложените изисквания в законодателната инициатива „Чиста енергия за всички европейци“ на Европейската комисия е разработен проект на Интегриран национален план на Република България в областта на енергетиката и климата, съдържащ прогнозен сценарий за развитието на енергетиката в страната по сектори през периода 2021 г. – 2030 г. с хоризонт до 2050 г. Прогнозата предвижда след 2030 г. крайното потребление на електрическа енергия в страната да се увеличава в дългосрочен аспект до 2050 година.

По отношение на износа на електрическа енергия, през 2030 г. се очаква прогнозен ръст от 59% спрямо 2017 г., който продължава и до 2040 г., където достига 68% спрямо 2017 г. Съгласно прогноза на БАН, използвана при разработване на прогнозния сценарий, след 2025 г. регионалният електроенергиен пазар ще изпитва дефицити на електрическа енергия, като годишните им количества достигат между 23,5 TWh и 24,8 TWh.

Пълната либерализация на електроенергийния пазар и интегрирането му в общия европейски енергиен пазар трябва да се осъществи в средносрочен план, чрез поетапно премахване на регулираните цени на електрическата енергия.

Като страна-членка на ЕС, България е задължена да полага всички необходими усилия за изграждане на добре функциониращ единен европейски пазар. Обединяването на националните пазари на електроенергия на страните - членки цели постигане на конкурентни цени за всички европейци.

В края на 2018 г. БНЕБ предприе стъпки към стартирането и участието в проект за тристранно пазарно обединение на пазарите „Ден напред“ на пазарните зони на Република България и Република Сърбия и Република Хърватия.

Двустранен проект за пазарно обединяване с пазарната зона на Република Гърция се очаква да стартира през втората половина на 2019 година.

В началото на 2020 г. се очаква осъществяване на пазарна интеграция на пазарите „Ден напред“ на пазарните зони на Република Северна Македония и Република България.

БНЕБ и ЕСО предприеха официално инициатива за присъединяване към проект за пазарно обединение на пазарите „В рамките на деня“ с тези на Румъния, Унгария, Чехия, Словакия, Хърватска, Австрия и Германия.

Обединяването на съседните пазари води до увеличаване на търговския обмен на електрическа енергия от райони с по-ниска към такива с по-висока цена до максимално възможните за наличните трансгранични преносни капацитети количества, което на свой ред води до сближаване на цените. Това създава големи възможности за внос и износ на електрическа енергия и допринася за по-голяма стабилност на националните електроенергийни системи.

Електроенергийната система (ЕЕС) на България е с много добре развити връзки със съседните страни, което създава условия за сближаване на регионалните пазари. Около 1450 км. високоволтови електропроводни линии (110 kV и 400 kV) свързват ЕЕС на страната с тези на Гърция, Северна Македония, Румъния, Сърбия и Турция. Тези междусистемни връзки осигуряват 1 950 MW преносен капацитет при износ и 1 590 MW преносен капацитет при внос, при което електрическата свързаност спрямо общата инсталирана генерираща мощност в българската ЕЕС от 12 000 MW е съответно 16,2% при износ и 13,2% при внос.

За увеличаване на електрическата междусистемна свързаност, през периода 2021 г. – 2030 г. българският независим електропреносен оператор ЕСО ЕАД планира да изгради два нови междусистемни електропровода 400 kV с ЕЕС на Гърция и Сърбия, съвместно с операторите на тези страни. След реализиране на тези проекти, както и на проекти за развитие на националната ни електропреносна мрежа, ще се увеличи преносният капацитет за обмен на електрическа енергия с ЕЕС на съседните страни и електрическата свързаност ще достигне 22% съгласно изчисленията на ENTSO-E.

В прогнозите и заложените цели за развитие на електроенергийния сектор в България се очертават тенденциите за развитие на електроенергийния пазар в страната към пълната му либерализация и интегрирането му към регионалния и общия европейски енергийни пазари, нарастващо търсене на електрическа енергия в региона на конкурентни цени при повишени екологични изисквания, увеличаващите се възможности за междусистемен обмен на електрическа енергия чрез развитие на преносната електроенергийна инфраструктура, във връзка с повишаване на енергийната сигурност и обединението на националните електроенергийни пазари. Тези тенденции създават възможност за пазарна реализация на произведени от нови електропроизводствени мощности в страната годишни количества електрическа енергия от около 6000 GWh, която в прогнозния сценарий е заложена от 2030 г., като от 2035 г. тези количества нарастват двукратно.